

Ders 6 Согуш маалындагы кыргыз адабияты

(Savaş Dönemi Kırgız Edebiyatı)

40'lı yıllar edebiyatına damgasını vuran olay 1941 yılın 22 Haziranında faşist Almanya'nın Sovyetler Birliği'nin sınırlarını aşarak ülkeyin II. Dünya Savaşına dahil etmesi olmuştur. Avrupa ülkelerine diz çöktürerek “yenilmez” unvanına sahip olan Alman ordusundan vatani korumak yeni kalkınmakta olan SSCB için hiç de kolay mesele değildi. Daha yeniden gelişmeye başlayan ekonomi, daha tam olarak oturmamış siyasî yapı yıkıcı, acımasız savaş makinasına karşı koyulmaya mahkumdu.

Buna karşı koyulacak güç birliğini çok uluslu Sovyet halkı arasında inşa etmek, onları kutsal vatan toprağını korumak gibi tek düşünce, tek maksat altında toplayabilmek, kendi toprağında olmayan fakat vatan olarak bilinen sınırlar için can vermeye hazır duruma gelmesine cesaretlendirmedeki yüce görevlerden biri edebiyata yüklenmiştir.

Kırgız şairleri, yazarları bu açıdan halkı kahramanlığa, cephe için yapılan fedakârlığa sevk etmekte üzerine düşeni yaptılar, ulusal gazete, dergiere yurtseverlik, kahramanlığın en güzel örneklerini yansıtan eserleri yayımladılar. Bir taraftan da vatani düşmandan korumanın ön saplarında yer aldılar, bir çoğu da bu uğurda kahramanca vefat ettiler. Örneğin, T.Ümötaliev, C.Mavlyanov, U.Abdukaimov, R.Şükürbekov, T.Şamşiyev gibi şair-yazarlar cephede görev aldılar, Cusup Turusbekov, Mukay Elebayev, K.Esenkocoyev, J.Aşubayev gibi tanınmış yazar, şairler savaştan geri dönemediler.

Savaş yıllarında yazılan eserler daha çok halkın başına gelen felaket zamanında birlik olmaya, vatan için can vermeye, cephe gerisindekileri ise var gücünü, elindeki tüm imkanları kahraman Kızıl Ordu için sarfetmeye çağıran eserlerdi.

Nazım

Savaş zamanındaki Kırgız edebiyatı nazmındaki yeni yükselişi Alıkul Osmonov'un isminin ön plana çıkmasıyla bağlantılıdır. Onun ”Mahabat” (“Aşk) adlı şiir kitabına 1944-1945 yıllar arasında yazdığı şiirleri toplanmıştır. Şairin bu kitabı

onun estetik düşüncelerindeki gelişmelerin dönüm noktası, yaratıcılık hayatına yeni heyecan getiren özel döneme girdiği yıllar idi. Alıkul bu kitabındaki şiir ve poemlerinde halk edebiyatı ürünlerine özgü geleneksel metaforlor, abartılı kıyaslamalardan (örneğin, kahramanları arslan, kaplan, kartalla özdeşiren) kaçarak, sıradan insanların sıradan düşünceleri, psikolojik duyguları kaleme almış ve çok başarılı da olmuştur. Örneğin, “Bükön” adlı kısa siirinde Bükön adlı üç yaşındaki kızın “özledim, babacığım, hadi gel” diye şarkı söyleyerek savaşa giden babasına duyduğu özlemi anlatır. Babasından üç yıl önce “kara kagaz” (ölüm haberi) geldiğini bilen köylüler gözlerine yaş alarak küçük kızın bu umudunu kesmek istemezler. Bükön’ü kendi çocukları gibi severler, babasının yokluğunu hissettirmemeye çalışırlar. Şair de bu duruma sevinerek:

Birok da bardık ayıl jakşı köröt

Büköndün crkeletçü atası köp.....

Yine de bütün köylü onu sever

Bükön’le ilgilenen babası çok der.

Alıkul Osmonov’un “Kim boldu eken” (Kimdir Acaba?), “Maydın tünü” (Mayıs Gecesi), “Maxabat” (Aşk) adlı poemleri kısalığı, derin içerikliliği, şiirsel gücünün yüksekliği ile Kırgız nazmına yeni bir hava getirmiştir. Savaş döneminde yapılan kahramanlıkları kaleme alan eserler arasında Cusup Turusbekov’un “Karakçının tragediyası” (Eşkiyanın Tragedisi), Comart Bökönbayev’in “Acal menen ar-namıs” (Ecel ve Gurur), Aalı Tokombayev’in “Cıyırma segiz baatır”(Yirmi Sekiz Kahraman) gibi yüksek sloganlı poemleri gösterilebilir.

Çağdaş Kırgız Edebiyatı Bibliyografisi

Kırgız Sovet Adabiyatı Tarihı (1990). Frunze.

ASANALİEV, K. (1960). Kırgız Sovet Prozasının Oçerki. Frunze.

ARTIKBAEV, K. (1982). Kırgız Sovet Adabiyatının Tarihı. Frunze:Mektep

BOGDANOVA, M. (1947). Kirgizskaya Literatura. Moskva

CİGİTOV,S. (1972). Irlar Cana Cıldar. Frunze:Kırgızstan

CİGİTOV, S. (1984). 20-Cıldardagı Kırgız Adabıyatı. Frunze:İlim

TOKOMBAEV, A. (1962). Tan Aldında.Frunze : Kırgızstan

BAYALİNOV, K. (1928). Acar. Frunze

ELEBAEV, M. (1936). Uzak Col. Frunze-Samarkand.

SIDIKBEKOV, T. (1969).Çıgarmalar. 4 Tomduk. Frunze:Kırgızstan

Alıkul Osmonov. Ömürü Cana Çıgarmaları.(1958). Frunze

GAÇEV,G. (1982). Çıngız Aytmatov i Mirovaya Literatura. Frunze.

ARAGON, L. (1956). Samaya Prekrasnaya na Svete Povest O Lyubvi./ Kultura i Jizn. No 7.

AYTMATOV, Ç. (). Çıgarmalar Cıynağı. 8 Tomduk. Bişkek: Ruhaniyat.

KASIMBEKOV, T. (1971). Singan Kılıç. Frunze.